

นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของเกษตรกรปลาสดจังหวัดสมุทรปราการ
The Large Agricultural Land Plot Program and The Context of Snakeskin
Gourami (Trichogaster Pectorolls) Farmers in Samut Prakan Province

บรรเจิดศักดิ์ สันหมักดี* กันต์ติโกมาฐ รัตนปริญญานุกูล ชุตีระ ระบอบ พิษณุ วรรณกุล และมงคล ยุพัฒน์

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

18/18 ถ.บางนา-ตราด ต.บางโฉลง อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ 10540

Banjertsak Sanhapuckdee, Kantigamaht Rattanaparinyanukool, Chutira Rabob,

Pisanu Vanakul and Mongkhon Yupat

The Faculty of Business Administration, Huachiew Chalermprakiet University

18/18 Thepparat Road, Bangchalong, Bangplee, Samutprakan, 10540

Email : sbanjertsak@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ที่มีต่อผู้ประกอบการปลาสดจังหวัดสมุทรปราการ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค สำรวจความคิดเห็นเกษตรกร ผู้เลี้ยง ผู้แปรรูป ผู้รับซื้อ ผู้ขายและตัวแทนภาครัฐ เพื่อหาแนวทางพัฒนาศักยภาพสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขัน โดยใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง 48 ราย วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ร้อยละ การแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัยพบว่า นโยบายเกษตรแปลงใหญ่มีผลต่อผู้ประกอบการปลาสดในด้านก่อให้เกิดกลไกความร่วมมือเกษตรกร ผู้ประกอบการและภาครัฐ จุดแข็ง คือ การสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง จุดอ่อนคือความร่วมมือของสมาชิกยังไม่เข้มแข็ง ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกร คือ สายพันธุ์ที่เลี้ยง ระยะเวลาเลี้ยงนาน ปลาสดเติบโตช้า ขนาดไม่ได้มาตรฐาน แนวทางพัฒนา ได้แก่ เกษตรกรควรคัดเลือกพันธุ์ปลาเอง หรือซื้อจากผู้ขายที่น่าเชื่อถือ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน กุ้ยมิสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ สร้างอำนาจต่อรอง เพิ่มความสามารถในการแข่งขันโดยลดต้นทุนผลิตต่อกิโลกรัมร้อยละ 22.19 ต้นทุนต่อไร่ลดลงร้อยละ 13.22 ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.53 และอัตราการรอดของลูกปลาเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.30

คำสำคัญ : นโยบายเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรกรผู้เลี้ยง เกษตรกรผู้เลี้ยงและแปรรูปปลาสด

Abstract

The objectives of this article are to study the effects of the government policy toward the large agricultural land plot program to farmers and Snakeskin Gourami supply

chain in Samut Prakan Province, to analyze strengths, weaknesses, problems and obstacles and to explore the opinion of farmer, processors, sellers and government's representative to find out potential development guideline in order to get competitive advantage. This study collected 48 samples data by using survey form, questionnaires, interview and focus group. Statistically analyzed were mean, percentage, standard deviation and content analysis.

Research results founded that the large agricultural land plot program created the system and mechanism cooperation between farmers and government sectors of Snakeskin Gourami supply chain. Strengths and weaknesses of policy are serious support from the government, not strong cooperation among members. The obstacles are fish species, long term period fish farming, slow growing fishes, fishes size are not up to standard, development approach for selecting their own fish species or buying from trustworthy seller, able to access funding sources, negotiation power, increase competitiveness by reducing production cost to 22.99% per kilogram, 13.22% per rai, increasing production efficiency to 11.53%, growth and survival rate of gourami baby fishes increase 41.30%

Keywords : The large agricultural land plot program, Gourami fish farming, Gourami fish processed and farming

บทนำ

การเลี้ยงปลาสลิดในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการเป็นการเพาะเลี้ยงผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาจนเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนโดยเฉพาะที่อำเภอบางบ่อ เป็นการเพาะเลี้ยงที่เกิดจากการสะสมความรู้และประสบการณ์และภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ประกอบกับความเอื้ออำนวยของสภาพภูมิประเทศทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ปัจจุบันภูมิปัญญาท้องถิ่นนับวันจะสูญหายไป เนื่องจากองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ไม่มีผู้สืบทอด และไม่ดึงดูดใจคนรุ่นใหม่ เนื่องจากเห็นว่าผลผลิตมีราคาไม่แน่นอน ต้องใช้ความอดทนสูง สภาพแวดล้อมจากการเกิดขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมตอนต้นน้ำส่งผลกระทบต่อทั้งในตอนกลางน้ำ และปลายน้ำติดตามมา อีกทั้งความช่วยเหลือของภาครัฐยังไม่สามารถบรรเทาหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างจริงจังและตรงจุด ทำให้ปัญหาที่มีอยู่ยังไม่ได้รับการแก้ไข

การสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจปลาสลิดเป็นการวิจัยระยะที่สองภายใต้โครงการวิจัยท้าทายไทยกลุ่มเรื่องนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มีจุดมุ่งหมายให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นแหล่งผลิต แปรรูปและจำหน่ายปลาสลิดที่มีมูลค่าสูง ซึ่งเป็นกรอบโจทย์วิจัยที่ได้จากการประชุมระดมสมองและ

ประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่าย เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 ณ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนเกษตรกรในรูปแบบของเกษตรแปลงใหญ่ ส่งเสริมให้ยึดแนวทางการรวมกลุ่มเกษตรกรในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกัน (Area-bases Approach) ร่วมกันพัฒนาตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดำเนินงานในลักษณะบูรณาการร่วมกัน มีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารพื้นที่ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน มีเป้าหมายพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพ การตลาด และการบริหารจัดการ (สมชาย ชาญณรงค์กุล, 2559)

จากผลการศึกษาวิจัยในระยะที่หนึ่ง เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงและแปรรูปยังประสบปัญหาในหลายด้านที่สะสมมาเป็นระยะเวลานาน ได้แก่ ราคาผลผลิตมีความไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ขาดอำนาจเจรจาต่อรอง การลดต้นทุนทำเพียงบางจุดไม่ประสานกัน อุปสรรคจากคู่แข่งในพื้นที่ ดังนั้นจึงต้องศึกษาและวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับการดำเนินงานนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการเพิ่มมูลค่าหรือลดการเสียเปรียบด้านราคา รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในอันที่จะกำหนดแนวทางแก้ไข

นับเป็นสิ่งที่สำคัญที่สถาบันการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการด้านวิชาการแก่สังคมควรมีบทบาทในการนำองค์ความรู้ทางวิชาการไปประยุกต์ใช้เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขหรือเพื่อพัฒนาให้เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น งานวิจัยครั้งนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อตอบโจทย์วิจัยดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาผลของนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับเกษตรแปลงใหญ่ที่มีต่อเกษตรกรและโซ่อุปทานปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการ
- 2) เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคเกี่ยวกับระบบและกลไกของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ที่สนับสนุนเกษตรกรปลาสดในด้านการลดต้นทุน การกำหนดราคา การเจรจาต่อรอง และช่องทางการจำหน่ายปลาสด
- 3) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยง ผู้แปรรูป ผู้รับซื้อ และผู้ขายปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการเกี่ยวกับนโยบายเกษตรแปลงใหญ่
- 4) เพื่อหาแนวทางพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงและแปรรูปปลาสดให้สอดคล้องกับนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ในอันที่จะทำให้ปลาสดของจังหวัดสมุทรปราการสามารถสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันได้

ทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของเกษตรกรปลาสดจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดนโยบายเกษตรแปลงใหญ่

เกษตรแปลงใหญ่ คือ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีวัตถุประสงค์ สนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันและมีการบริหารจัดการร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมกันของผลผลิตและจำหน่ายมีตลาด

รองรับแน่นอน สามารถต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น และผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีพื้นที่เป้าหมายการส่งเสริม จำนวน 30 ล้านไร่ ในระยะเวลาปี พ.ศ.2560-2564 หน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก คือ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานรับผิดชอบรอง ได้แก่ กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร กรมการข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมหม่อนไหม สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร , 2561) มีเป้าหมายในการพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพ การตลาด และการบริหารจัดการ (คณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่, 2559)

องค์ประกอบของการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ประกอบด้วย 4 ส่วน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558) ได้แก่ ผู้จัดการพื้นที่ (Field Manager) พื้นที่แปลงใหญ่ (Land Plot) เกษตรกร (Farmer) และการบริหารจัดการแปลง (Management)

จากผลการดำเนินการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ในพื้นที่นำร่องปีพ.ศ. 2559 มีข้อดีได้แก่ เป็นการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และวิธีการผลิตสินค้ามากขึ้น แตกต่างจากเดิมที่มีการทำการผลิตแบบแยกจากกันแต่ละเกษตรกร ทำให้ศักยภาพในการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้น ทั้งในแง่ของเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการลดต้นทุนการผลิตสินค้า และจากการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตในปริมาณมาก และมีการนำความรู้ทางด้านการตลาดทำให้ขายสินค้าได้ในราคาและปริมาณที่ต้องการ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดสนับสนุนการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยรวมกลุ่มเกษตรกรบริหารจัดการตั้งแต่การผลิต การแปรรูป และจัดจำหน่าย เพื่อให้เกิดการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพสินค้า การตลาดและการจัดการที่ดี คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2559 อนุมัติโครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อเกษตรแบบแปลงใหญ่ 2,000 แปลง งบประมาณ 23,000 ล้านบาท (คณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่, 2559) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายหรือค่าลงทุนในการพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เช่นจัดหาปัจจัยการผลิต จัดหาหรือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน : โรงเรือน/โรงคัดแยก จัดหาเครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ทางการเกษตร เงินทุนหมุนเวียนเพื่อรับซื้อผลผลิต เป็นต้น

2. สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน 1 แปลงต่อ 1 กลุ่มไม่เกินวงเงิน 10 ล้านบาท มีจำนวนเกษตรกรเข้าร่วมโครงการขอสนับสนุนสินเชื่อไม่น้อยกว่า 15 ราย

ในการขอสินเชื่อ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจะเป็นผู้พิจารณาอนุมัติสินเชื่อกลุ่มแปลงใหญ่ มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.01ต่อปี กลุ่มแปลงใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการรับภาระดอกเบี้ยร้อยละ 0.01 ต่อปีส่วนที่เหลือรัฐบาลชดเชยดอกเบี้ยร้อยละ 3.00 ต่อปี ระยะเวลาโครงการตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 –30 เมษายน พ.ศ. 2570 จ่ายเงินกู้ 1 ธันวาคม 2559 –31 ธันวาคม พ.ศ. 2564 ระยะเวลาชดเชยดอกเบี้ยภายใน 5 ปีแต่ไม่เกิน 31 ธันวาคม พ.ศ. 2569

2. จังหวัดสมุทรปราการกับเกษตรแปลงใหญ่

โครงการเกษตรแปลงใหญ่ของจังหวัดสมุทรปราการ มีการจัดตั้งแปลงใหญ่ในพื้นที่ทุกอำเภอ และได้ผ่านกระบวนการแล้วจำนวน 15 แปลง มีเกษตรกรจำนวน 658 ราย พื้นที่ทั้งสิ้น 12,500 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559)

แนวทางดำเนินงานเกษตรแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันจังหวัดสมุทรปราการ เกษตรกรผู้เลี้ยงปาล์มน้ำมันได้รวมตัวจัดตั้ง “กลุ่มอนุรักษ์ปาล์มน้ำมันบางบ่อ” ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ ประกอบด้วยผู้เลี้ยงปาล์มน้ำมัน 30 คนมีพื้นที่รวม 889 ไร่ และจัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน เพื่อให้การผลิต การแปรรูปรวมถึงการตลาดได้มาตรฐาน โดยมีผู้จัดการแปลงใหญ่ คือ นายสมพงษ์ กลิ่งผล (ผู้ช่วยประมงอำเภอบางบ่อ) ผู้ช่วยผู้จัดการแปลงใหญ่ ประกอบด้วย นายสุธี สมานมิตร (เกษตรกร) นางสาวเกศสุตา ธรรมสาร (หัวหน้าสำนักงานสภาเกษตรกร) และนายสุวัจชัย ฉัตรชุมสาย (บริษัทประชารัฐ จำกัด)

นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินงานของแปลงใหญ่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด จึงมีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มแปลงใหญ่และโครงสร้างการบริหารงาน ได้แก่ นายปรีชา สมานมิตร (ประธาน) และคณะกรรมการประกอบด้วย นายสุธี สมานมิตร นางมาเลียม เกิดบัว นางสาวสิริภรณ์ ฉิมบ้านไร่ นายเฉียบ อำแพง นายทรงเกียรติ โชติมัน และนายสมชาย กล่อมสกุล

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

การวิเคราะห์ต้นทุน และผลตอบแทนทางการผลิตจะทำการวิเคราะห์ต่อหน่วยพื้นที่การผลิต คือ ต้นทุน และผลตอบแทนจากการลงทุนเฉลี่ยต่อพื้นที่บ่อปาล์มน้ำมันจำนวน 1 บ่อ ภายในระยะเวลา 1 ปี ได้แก่ ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในจัดหาพันธุ์ปาล์มน้ำมัน ราคาอาหารปาล์มน้ำมัน การอนุบาลปาล์มน้ำมัน การเพาะเลี้ยงปาล์มน้ำมัน การวัดบ่อปาล์มน้ำมัน การขาย การจัดซื้อวัตถุดิบ การแปรรูปปาล์มน้ำมัน การควบคุมคุณภาพ การออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูล การจำหน่ายปาล์มน้ำมันในช่องทางการตลาด

ต้นทุนการเลี้ยงปาล์มน้ำมัน ประกอบด้วยต้นทุนหลัก 3 ประการ ได้แก่ ต้นทุนการเลี้ยงปาล์มน้ำมันในแต่ละรอบการเลี้ยง ประกอบด้วย ต้นทุนซื้อพันธุ์ปาล์มน้ำมัน อาหารปาล์มน้ำมัน ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ต้นทุนการจัดเก็บผลผลิต (ค่าแรงงาน ค่าเครื่องมืออุปกรณ์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง)

นโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับปาล์มน้ำมันมีจุดมุ่งหมายในการสร้างมูลค่าเพิ่ม การลดต้นทุน และสนองตอบต่อความต้องการของตลาด การเพาะเลี้ยงปาล์มน้ำมันและการส่งมอบผลผลิตไปยังตลาดหรือลูกค้า รวมถึงการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศ เพื่อลดต้นทุนรวมของธุรกิจและเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน เริ่มตั้งแต่แหล่งของวัตถุดิบในท้องถิ่น จนถึงการจัดเก็บผลผลิตให้กับลูกค้าตอนปลายน้ำ กิจกรรมนี้ครอบคลุมถึงการให้ได้ว่าวัตถุดิบ ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงปาล์มน้ำมัน การเคลื่อนย้ายผลผลิตถึงมือผู้บริโภค

4. แนวคิดกระบวนการเพิ่มมูลค่าปาล์มน้ำมัน

กรมประมงได้ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงปาล์มน้ำมันในจังหวัด เพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการ และส่งเสริมเป็นสินค้าในรูปแบบปาล์มน้ำมันตากแห้ง ปาล์มน้ำมันได้โดยทั่วไป ชาวอำเภอบางบ่อมีความชำนาญใน

การเลี้ยง สาเหตุที่ทำให้พลาสติกบางบ่อมีรสชาติดีเพราะน้ำในเขตบางบ่อมีลักษณะกร่อยที่มีความพอดี ไรแดง ที่เป็นอาหารพลาสติกมีการเจริญเติบโตดี มีผลทำให้พลาสติกบางบ่อมีความแข็งแรง รสชาติดี และเนื้ออร่อย สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มมูลค่าพลาสติกประกอบด้วย

1. การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Research and Development) คือ การศึกษา ค้นคว้า และเรียนรู้เกี่ยวกับพลาสติก เช่น พันธุ์พลาสติก วิธีการเลี้ยง กระบวนการเลี้ยง
2. การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) คือ การพิจารณาคุณค่าที่ได้จากผลผลิตสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในหลากหลายรูปแบบ
3. การผลิตหรือการเพาะเลี้ยง (Farming) ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยการผลิต ได้แก่ แรงงาน วัตถุดิบ เครื่องมืออุปกรณ์ พลังงาน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการเลี้ยง/แปรรูป การเตรียมพันธุ์ปลาหรือ วัตถุดิบ บรรจุภัณฑ์ และผลผลิต ได้แก่ พลาสติกสดหรือพลาสติกสำเร็จรูป
4. การตลาดและการจัดจำหน่าย (Marketing and Distribution) เป็นการกำหนดตำแหน่งทางการ ตลาดและกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน กลยุทธ์การตลาดและการจัดจำหน่าย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

- 1) ผู้บริหารหรือตัวแทนหน่วยงานในระดับจังหวัดที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงอุตสาหกรรม องค์การหรือหน่วยงานระดับท้องถิ่น สถาบันการเงิน ชุมชนหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับพลาสติก ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ
- 2) ตัวแทนเกษตรกร เกษตรกรที่เป็นสมาชิกในโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยง ผู้แปรรูป และ ผู้จำหน่ายพลาสติกในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวนทั้งสิ้น 26 ราย (ชมรมอนุรักษ์พลาสติกบาง บ่อ, 2562)

เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1. เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Method) เป็นการเลือกตัวอย่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพลาสติกแปลงใหญ่ ได้แก่ ตัวแทนส่วนราชการ ผู้ขายพันธุ์ปลา/อาหารพลาสติก เกษตรกรผู้เลี้ยง พลาสติกในเกษตรแปลงใหญ่/ทั่วไป ผู้รับซื้อหรือพ่อค้าคนกลางผู้ขายพลาสติกในตลาด
2. เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Random Sampling) เป็นการสุ่ม ตัวอย่าง ผู้แปรรูปและจำหน่าย เกษตรกรผู้เลี้ยง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง และผู้บริโภค

3. เทคนิคการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Random Sampling) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากการอาศัยคำแนะนำ บอกต่อของเกษตรกรผู้เลี้ยง ผู้แปรรูป ผู้จำหน่าย เพื่อให้ได้ตัวอย่างครบตามที่ต้องการ

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	หน่วยงาน	จำนวนตัวอย่าง
1	สำนักงานประมงจังหวัดสมุทรปราการ	1
2	สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ	1
3	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสมุทรปราการ	1
4	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ	1
5	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ	1
6	สำนักงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัดสมุทรปราการ	1
7	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดจังหวัดสมุทรปราการ	1
8	สถาบันการเงินในจังหวัดสมุทรปราการ	1
9	ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	3
10	หน่วยงานของรัฐในระดับอำเภอ	2
11	เกษตรกรแปลงใหญ่	26
12	ผู้แปรรูปและจำหน่าย	9
รวม		48

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Method) จำนวน 48 ราย ทั้งนี้อ้างอิงตามรายชื่อที่ปรากฏในเอกสารของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในโครงการเกษตรกรแปลงใหญ่ ตัวแทนองค์การ/หน่วยงานปกครองท้องถิ่น เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดทั่วไป
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทาน มูลค่าเพิ่ม จากวารสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ และเว็บไซต์ต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- 1) แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามปลายปิด และปลายเปิด เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อผลของนโยบายเกษตรกรแปลงใหญ่
- 2) แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการเลี้ยงปลาสด รวมจำนวน 48 คน
- 3) การอภิปรายกลุ่ม เกษตรกรผู้เลี้ยง ผู้แปรรูป ผู้จำหน่าย ตัวแทนภาครัฐและเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มาประชุมร่วมกัน 2 ครั้ง ในเดือนพฤษภาคม และเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562

4) การจัดสัมมนาบริการวิชาการแก่สังคม เป็นการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมโดยนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนได้รับทราบ

แบบสอบถามกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสด โดยใช้มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ เห็นด้วยมากที่สุด (5) เห็นด้วยมาก (4) เห็นด้วยปานกลาง (3) เห็นด้วยน้อย (2) เห็นด้วยน้อยที่สุด (1) เกณฑ์การแปลความหมายสำหรับในแต่ละช่วงคะแนนมีความหมายดังนี้ 1) คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด 2) คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 แปลความหมาย ระดับความคิดเห็นเห็นด้วยน้อย 3) คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 แปลความหมาย ระดับความคิดเห็นเห็นด้วยปานกลาง 4) คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 แปลความหมาย 5) ระดับความคิดเห็นเห็นด้วยมาก คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 แปลความหมาย ระดับความคิดเห็นเห็นด้วยมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้สถิติอย่างง่ายในการประมวลและสรุปผล สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลของนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่มีต่อเกษตรกรและโซ่อุปทาน ปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และประชุมกลุ่มย่อย สรุปดังนี้

1. เกษตรแปลงใหญ่ปลาสดเริ่มดำเนินการเมื่อปีงบประมาณพ.ศ. 2561 ในครั้งแรกมีสมาชิก 30 คน มีพื้นที่เลี้ยงปลาสด 889 ไร่ (ปัจจุบันเหลือสมาชิก 26 รายมีพื้นที่เลี้ยงปลาสด 740.5 ไร่) โครงสร้างบริหารมี นายปรีชา สมานมิตร เป็นประธาน และกรรมการอื่น รวม 7 คน

2. การเลี้ยงปลาสด ขนาดบ่อเลี้ยงเฉลี่ย 25.20 ไร่ ใช้อาหารเม็ดสำเร็จรูปและรำ อัตราการปล่อยลูกปลาก่อนเข้าโครงการ 5,000 ตัวต่อไร่ ระยะเวลาเลี้ยง 7-10 เดือน ผลผลิตเฉลี่ย 219.40 กิโลกรัมต่อไร่ หลังเข้าโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ อัตราการปล่อยลูกปลาหลังเข้าโครงการ 4,100 ตัวต่อไร่ ระยะเวลาเลี้ยง 8-10 เดือน ผลผลิตเฉลี่ย 243.12 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีข้อมูลการเปรียบเทียบต้นทุนประกอบการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบต้นทุนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ ปลาสดก่อนและหลังเข้าโครงการ ปีงบประมาณ 2561 - 2562

รายการ	ก่อนเข้าโครงการ ปีงบประมาณ 2561	หลังเข้าโครงการ ปีงบประมาณ 2562	เพิ่มขึ้น (ลดลง)	อัตราการ เปลี่ยนแปลง (%)
1. อัตราการปล่อย (ตัว/ไร่)	5,051	4,146	(905)	(17.91)
2. ระยะเวลาในการเลี้ยง(เดือน)	7-10	8-10	1	-

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบต้นทุนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่
ปลาสดก่อนและหลังเข้าโครงการ ปีงบประมาณ 2561 – 2562(ต่อ)

รายการ	ก่อนเข้าโครงการ ปีงบประมาณ 2561	หลังเข้าโครงการ ปีงบประมาณ 2562	เพิ่มขึ้น (ลดลง)	อัตราการ เปลี่ยนแปลง (%)
3. ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	219.40	244.71	25.31	11.53
4. ขนาดของผลผลิต(กิโลกรัม/ตัว)	0.11	0.12	0.01	9.09
5. อัตราการรอดของลูกปลา (%)	41.02	57.96	16.94	41.30
6. ราคาจำหน่าย(บาท/กิโลกรัม)	54.50	56.17	1.67	3.06
7. ต้นทุน(บาท/กิโลกรัม)	31.27	24.33	(6.94)	(22.19)
8. กำไร(บาท/กิโลกรัม)	23.23	31.84	8.61	37.06
9. รายได้ทั้งหมดต่อไร่(บาท)	11,957.49	13,744.44	1,786.96	14.94
10. ต้นทุนทั้งหมดต่อไร่(บาท)	6,859.81	5,952.92	(906.89)	(13.22)
11. กำไรต่อไร่(บาท)	5,097.68	7,791.52	2,693.84	52.84
12. อัตราส่วนต้นทุนต่อรายได้(%)	57.37	43.31	(14.06)	(24.50)
13. อัตราส่วนกำไรต่อรายได้(%)	42.63	56.69	(14.06)	(32.98)

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดสมุทรปราการ (2562)

สรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ปลาสดจังหวัดสมุทรปราการส่งผลต่อเกษตรกร
ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านที่หนึ่ง : การลดต้นทุน

1. ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรเข้าด้วยกันมีแนวทางปฏิบัติโดยยึดตามมติของกลุ่ม ได้มีการจัด
ประชุมร่วมกันเป็นระยะ ทำให้การพัฒนาธุรกิจปลาสดของเกษตรกรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการลดต้นทุนการผลิต เกษตรแปลงใหญ่เพิ่งเริ่มดำเนินงานอย่างจริงจังในงบประมาณพ.ศ.
2561 ต้นทุนทั้งหมดลดลงร้อยละ 13.22 (เป้าหมายร้อยละ 20) แต่สามารถลดต้นทุนต่อหน่วยลงได้ร้อยละ
22.19 การรวมกลุ่มที่เข้มแข็งยังไม่เกิดขึ้น ยังไม่สามารถลดบทบาทของพ่อค้าคนกลางได้

3. ในปีงบประมาณ 2561 สมาชิกทุกคนได้รับพันธุ์ลูกปลาสด 6,000 ตัวมูลค่า 1,500 บาท และ
EM Ball จำนวน 600 ก้อนมูลค่า 3,600 บาทรวม 5,100 บาทต่อรายหรือเฉลี่ย 179.06 บาทต่อไร่ และใน
ปีงบประมาณ 2562 สมาชิกทุกคน ได้รับ EM Ball จำนวน 400 ก้อนมูลค่า 2,400 บาท และจุลินทรีย์ ปม.1
จำนวน 20 ซองมูลค่า 200 บาทรวม 2,600 บาทต่อรายหรือเฉลี่ย 91.28 บาทต่อไร่

ด้านที่สอง : การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

1. แต่เดิมเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดยึดถือแนวทางปฏิบัติในการเพาะเลี้ยงปลาสดตามรูปแบบดั้งเดิม
สืบต่อกันมา ทำให้ไม่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้

2. มีเกษตรกรบางรายที่มีการเพาะเลี้ยงปลาสดที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้ ทั้งในลักษณะการ
คัดเลือกพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ การให้อาหาร การเพาะเลี้ยงโดยให้ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด

3. ผลการดำเนินงานตามนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ พบว่ามีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.53 จากก่อนเข้าโครงการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ปีงบประมาณ 2561

4. ปัจจุบันเกษตรกรแปลงใหญ่ปล่อยลูกปลาลงในบ่อประมาณ 4,000 – 5,000 ตัวต่อไร่ อัตราการรอดของลูกปลาเดิมก่อนเข้าโครงการร้อยละ 41.02 หลังเข้าโครงการมีอัตราการรอดของลูกปลา ร้อยละ 57.96 (มีอัตราการรอดสูงถึงร้อยละ 65) มีอัตราการรอดเพิ่มขึ้นร้อยละ 41.30 ของอัตราการรอดก่อนเข้าโครงการ คิดเป็นจำนวนปลาที่รอด ก่อนเข้าโครงการมีลูกปลารอด 2,051 ตัวต่อไร่ หลังเข้าโครงการมีลูกปลารอด 2,376 ตัวต่อไร่ ในปีงบประมาณ 2561 สมาชิกทุกคน ได้รับพันธุ์ลูกปลาสลิด 6,000 ตัว

ด้านที่สาม : การพัฒนาคุณภาพ

1. เกษตรกรแต่ละรายแต่เดิมมักจะทำให้ความสำคัญน้อยกับการพัฒนาคุณภาพของปลาสลิด โดยเป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติและปฏิบัติเท่าที่ทางราชการขอความร่วมมือเท่านั้น

2. การรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ ทำให้บ่อเลี้ยงปลาสลิดทุกบ่อของเกษตรกรแปลงใหญ่ได้มีการตรวจสอบและพัฒนาได้มีการรับรองฟาร์มมาตรฐาน หรือ GAP ทุกบ่อแล้วในปีงบประมาณ 2562

ด้านที่สี่ : การตลาด

1. สินค้าปลาสลิดเป็นที่ได้รับความนิยมของผู้บริโภคในตลาด มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้น การขายผลผลิตปลาสลิดสดยังเป็นรูปแบบเดิมมีผู้รับซื้อถึงหน้าบ่อ บางส่วนขาย ผ่านพ่อค้าคนกลาง ผู้รับซื้อรายย่อย ตลาดสด ตลาดริมทาง ตลาดนัดตามเทศกาล และผ่านออนไลน์

2. การรวมกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ปลาสลิดทำให้มีความเข้มแข็ง ลดพ่อค้าคนกลาง มีศูนย์การจำหน่าย มีภาครัฐเข้ามามีส่วนขยายช่องทางการตลาดผ่านบริษัทประชารัฐ จำกัด

ด้านที่ห้า : การบริหารจัดการ

1. เมื่อรวมกลุ่มกันเป็นเกษตรแปลงใหญ่ปลาสลิดทำให้มีการจัดเป็นวิสาหกิจชุมชน บริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีผู้จัดการเกษตรแปลงใหญ่ มีกฎระเบียบปฏิบัติอย่างเป็นทางการมากขึ้น

2. ทำให้เกษตรกรมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้น สามารถที่จะเป็นพลังผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้มีความเติบโตและก้าวหน้า สร้างความยั่งยืนในอาชีพ

3. กลุ่มเกษตรแปลงใหญ่มีแผนการดำเนินงานใน 2 ประเด็น ได้แก่ การอนุมัติวงเงินกู้โดยมีอัตราดอกเบี้ยต่ำร้อยละ 0.01 และการจัดตั้งห้องเย็นสำหรับแช่ปลาสลิดสำหรับสมาชิกและรับฝาก

วิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และ อุปสรรค เกี่ยวกับระบบและกลไกของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ที่สนับสนุนเกษตรกรปลาสลิดในด้านการลดต้นทุน การกำหนดราคา การเจรจาต่อรอง และช่องทางการจำหน่ายปลาสลิด

ผลการสัมภาษณ์สมาชิกเกษตรแปลงใหญ่ และจากการประชุมกลุ่มย่อยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 3 วิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดอ่อนและจุดแข็งเกี่ยวกับระบบและกลไกของนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่พลาสติก

โอกาส	อุปสรรค
1. นโยบายของรัฐสามารถนำกลุ่มสมาชิกเกษตรแปลงใหญ่มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน และความช่วยเหลือต่าง ๆ 2. ส่งเสริมสมาชิกเกษตรกรพลาสติกแปลงใหญ่ที่จะยกระดับการเป็นเกษตรกรพลาสติก 4.0 3. พลาสติกได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเนื่องจากมีรสชาติแตกต่างจากสัตว์น้ำอื่นส่งผลให้ตลาดขยายตัวอย่างต่อเนื่อง	1. สมาชิกเกษตรกรแปลงใหญ่พลาสติกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัวมักจะประกอบอาชีพอื่น 2. พันธุ์ลูกปลาและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติมีผลต่อการเพิ่มหรือลดประสิทธิภาพด้านการผลิต 3. การพัฒนาเขตเมืองและเขตอุตสาหกรรม ทำลายสภาพแวดล้อมมีผลต่อการพัฒนานโยบายเกษตรแปลงใหญ่
จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. หน่วยงานมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญโดยตรง 2. ได้รับความสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ ฝึกอบรมด้านการผลิต การตลาด และแหล่งเงินทุน 3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ให้คำแนะนำ และสนับสนุน และมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร 4. กลุ่มเกษตรกรมีลักษณะการดำเนินงานที่เป็นระบบมากขึ้น ก่อให้เกิดผลดี 5. ทำให้การรวมกลุ่มของสมาชิกมีรูปแบบเป็นทางการมากขึ้น เกษตรกรมีความมั่นใจในการประกอบธุรกิจ	1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการประสานงานร่วมกันน้อยโดยเน้นเป้าหมายของหน่วยงานมากกว่าการมองในภาพรวม 2. เกษตรแปลงใหญ่พลาสติกแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์แตกต่างกัน

สำรวจความคิดเห็นของตัวแทนส่วนราชการ เกษตรกรผู้เลี้ยง ผู้แปรรูป ผู้รับซื้อ และผู้ขายปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการเกี่ยวกับนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่

ผลการสัมภาษณ์

ในการประชุมกลุ่มย่อยและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพลาสติก เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2562 ณ โรงเรียนสุเหร่าคลองด่าน ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ วันที่ 20 มิถุนายน และ วันที่ 10 กันยายน 2562 ณ ห้องประชุม ร้านอาหารตึง ถนนสุขุมวิท อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ สรุปผลดังนี้

1. การพัฒนาตามโครงการเกษตรแปลงใหญ่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการ และภาครัฐให้เข้ามามีส่วนร่วม และจะต้องกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
2. เกษตรกรควรมีการคัดเลือกพันธุ์ปลาที่เลี้ยงเอง การเลือกซื้อพันธุ์ปลาจากผู้ขายที่มีความน่าเชื่อถือว่าในระยะยาว มีการจัดตั้งสหกรณ์หรือแหล่งเพาะพันธุ์ เพื่อเลี้ยงและจำหน่ายให้กับสมาชิก
3. การให้เกษตรกรและผู้แปรรูปปลาสดสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยการสร้างอำนาจต่อรองจากการกู้ยืมสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนแทนแหล่งเงินกู้ธนาคาร

4. จากการที่เข้าร่วมกลุ่มแปลงใหญ่อนุรักษ์พลาสติกบางบ่อกลุ่มสมาชิกได้รับการรับรองฟาร์มมาตรฐาน (GAP) เรียบร้อยแล้ว

5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ภาครัฐและเอกชนจะต้องให้การส่งเสริมและผลักดันอย่างเป็นรูปธรรม หากพลาสติกได้รับการรับรองมาตรฐานก็จะทำให้ได้ราคาสูงขึ้น

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้จากแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสมาชิกเกษตรกรแปลงใหญ่จำนวน 26 คน (ผู้เลี้ยง 25 คน ผู้เลี้ยงและผู้แปรรูป 1 คน) หน่วยงานราชการและหน่วยงานสนับสนุนแปลงใหญ่ 13 คน และ ผู้แปรรูป/ผู้ขาย 9 คน เกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายเกษตรกรแปลงใหญ่ที่มีต่อกลุ่มเกษตรกร ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกษตรกรผู้เลี้ยง/แปรรูปพลาสติกเกี่ยวกับผลของนโยบายเกษตรกรแปลงใหญ่

ผลจากการสำรวจพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุโดยเฉลี่ย 57 ปี มีเกษตรกรอายุไม่เกิน 40 ปี มีจำนวน 4 คน อายุระหว่าง 41-50 ปีจำนวน 12 คน และมีอายุเกินกว่า 50 ปี จำนวน 10 คน มีพื้นที่เลี้ยงพลาสติก พื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่จำนวน 3 คน ระหว่าง 6 ถึง 20 ไร่ จำนวน 7 คน 21 ถึง 40 ไร่จำนวน 11 คน สมาชิกที่เหลือ 5 คนมีพื้นที่มากกว่า 40 ไร่ มีสมาชิกจำนวน 11 คนที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ในจำนวนนี้มี 3 คนที่เช่าที่ดินในการเลี้ยงด้วย สมาชิกจำนวน 15 คนเช่าที่ดินจากเจ้าของที่ สมาชิกมีการวางแผนในการเลี้ยงพลาสติก มีการเลี้ยงพลาสติก 3 รูปแบบ คือ แบบดั้งเดิม จำนวน 11 ราย แบบผสมผสานจำนวน 12 รายและแบบดั้งเดิมเสริมหญ้าเนเปียร์ จำนวน 3 ราย

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่อนุรักษ์พลาสติกบางบ่อ เกี่ยวกับผล ของนโยบายเกษตรกรแปลงใหญ่ต่อเกษตรกร

ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายเกษตรกรแปลงใหญ่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมพลาสติก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
1. ทำให้เกษตรกรมีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น	4.56	0.75	มากที่สุด
2. ทำให้เกษตรกรพลาสติกมีช่องทางการจำหน่ายหลายช่องทาง	4.22	0.72	มาก
3. สามารถเป็นการประกันราคาพลาสติกทั้งการจำหน่ายและแปรรูป	4.00	0.78	มาก
4. ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลาสติกยิ่งขึ้น	4.22	0.96	มาก
5. ทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารของทางราชการมากขึ้น	4.56	0.89	มากที่สุด
6. ช่วยให้เกษตรกรสามารถยกระดับราคาสินค้าสูงขึ้น	4.33	0.76	มาก
7. ลดปัญหาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการเลี้ยงและการแปรรูป	4.22	0.77	มาก
8. ช่วยให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการเลี้ยงและการแปรรูปได้อย่างถูกต้อง	4.33	0.78	มาก
9. เป็นเครื่องช่วยให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลาสติก	4.56	0.58	มากที่สุด
10. เป็นแนวทางให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ตามต้องการไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง	4.11	0.86	มาก
11. ทำให้เกษตรกรพลาสติกสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ	4.67	0.89	มากที่สุด
12. ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในอาชีพนี้ต่อไป	4.44	0.56	มาก

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่นุรักษ์พลาสติกบางบ่อ เกี่ยวกับผล ของ
นโยบายเกษตรแปลงใหญ่ต่อเกษตรกร (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมพลาสติก	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
13.ทำให้การบริหารจัดการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมพลาสติกเป็นระบบยิ่งขึ้น	4.33	0.54	มาก
14.ทำให้เกษตรกรสามารถพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจพลาสติกมากขึ้น	4.33	0.58	มาก
15.เป็นแนวทางส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาไปสู่การเป็นเกษตรกรยุคใหม่(Smart Farmer)	4.33	0.64	มาก
16.ทำให้สามารถลดต้นทุนรวมได้	4.44	0.60	มาก
17.การใช้วิธีการเลี้ยงที่เหมาะสมสามารถลดต้นทุนการผลิต	4.26	0.45	มาก
18.การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มทำให้สามารถนำเอาความรู้ไปใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต	4.46	0.50	มาก
19.การมีอำนาจต่อรองกับคนกลางช่วยทำให้มีผลกำไรมากขึ้น	4.34	0.56	มาก
20.การรวมกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ทำให้สามารถลดต้นทุนปัจจัยการผลิต	3.88	0.76	มาก
21.สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต	4.07	0.48	มาก
22.มีการตรวจเยี่ยมจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ	4.00	0.74	มาก
23.ท่านได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการพลาสติกจากผู้จัดการแปลงใหญ่	4.19	0.74	มาก
24.ภาครัฐส่งเสริมด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับพลาสติกอย่างต่อเนื่อง	4.07	0.74	มาก
25.การรวมกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ทำให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง	4.61	0.49	มากที่สุด
26.ผู้จัดการแปลงใหญ่ได้ให้คำแนะนำด้านการลดต้นทุนอย่างได้ผล	4.07	0.56	มาก
27.การรวมกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ทำให้สามารถเข้าสู่มาตรฐานได้ง่ายขึ้น	4.30	0.67	มาก
28.การตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการผลิตทำให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน	4.57	0.50	มากที่สุด
29.เมื่อได้รับการรับรองมาตรฐานแล้ว จะทำให้ยอดขายเพิ่มขึ้น.	4.46	0.70	มาก
30.มาตรฐานการผลิตพลาสติกส่งผลทำให้มีกำไรจากการทำธุรกิจมากขึ้น	4.30	0.54	มาก
31.ท่านได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง	4.61	0.75	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.31	0.67	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับการพัฒนา อุตสาหกรรมพลาสติกอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การรวมกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ทำ ให้เกษตรกรพลาสติกสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$) การรวมกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ทำให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งและการได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต จากภาครัฐอย่างต่อเนื่องรองลงมา ($\bar{x} = 4.61$) การรวมกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ทำให้สามารถลดต้นทุนปัจจัยการผลิตมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.88$)

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นหน่วยงานราชการและหน่วยงานสนับสนุนเกี่ยวกับผลของ นโยบายเกษตรแปลงใหญ่

สภาพทั่วไปของหน่วยงานราชการและหน่วยงานที่สนับสนุน จำนวน 13 คน มีประสบการณ์ การทำงานในหน่วยงานที่สนับสนุน น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 6 คน ระหว่าง 6 ปีถึง 10 ปี จำนวน 1 คน ระหว่าง

11 ปีถึง 15 ปี จำนวน 2 คน และมีประสบการณ์มากกว่า 16 ปีจำนวน 4 คน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 4 คน และวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี 9 คน

**ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความคิดเห็นหน่วยงานราชการและหน่วยงานสนับสนุนเกี่ยวกับผลของนโยบาย
เกษตรแปลงใหญ่ต่อเกษตรกร**

ผลของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ที่มีต่อเกษตรกร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
1. การรวมกลุ่มทำให้เกษตรกรมีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น	4.30	.75	มาก
2. ทำให้การเพาะเลี้ยงและแปรรูปเข้าสู่มาตรฐานสากล	4.15	.68	มาก
3. นำไปสู่การประกันราคาปลาสดทั้งการจำหน่ายและแปรรูป	4.23	.72	มาก
4. เป็นแหล่งกลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับเกษตรกร	4.07	.75	มาก
5. สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น	4.23	.72	มาก
6. ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรสามารถยกระดับราคาสินค้าสูงขึ้น	4.07	.95	มาก
7. นำไปสู่การลดปัญหาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการเลี้ยงและการแปรรูป	4.07	.86	มาก
8. ช่วยให้เกษตรกรตัดสินใจในการเลี้ยงและการแปรรูปได้อย่างถูกต้อง	4.23	.72	มาก
9. กระตุ้นให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมปลาสด	4.53	.66	มากที่สุด
10. เป็นช่องทางให้เกษตรกรขยายตลาดจากท้องถิ่นสู่ระดับภูมิภาค	4.23	.83	มาก
11. เกษตรกรสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ	4.53	.66	มากที่สุด
12. เกษตรกรมีความมั่นใจในอาชีพนี้ต่อไป	4.15	.80	มาก
13. การบริหารจัดการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมปลาสดเป็นระบบยิ่งขึ้น	4.30	.63	มาก
14. นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในการดำเนินธุรกิจปลาสด	4.38	.65	มาก
15. เป็นแนวทางส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาไปสู่การเป็นเกษตรกรยุคใหม่	4.30	.75	มาก
16. การรวมกลุ่มทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนรวมได้	4.07	.75	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.24	.44	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามจากหน่วยงานของภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นว่านโยบายเกษตรแปลงใหญ่มีผลต่อเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) รองลงมาได้แก่ กระตุ้นให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมปลาสด และเกษตรกรสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x} = 4.53$) ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เป็นแหล่งกลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับเกษตรกร นำไปสู่การลดปัญหาการเลี้ยงและการแปรรูป และการรวมกลุ่มเกษตรกรสามารถลดต้นทุนรวมได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x} = 4.07$)

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้แปรรูป/ผู้ขายปลาสดเกี่ยวกับผลของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่

เกษตรกรเป็นผู้รับซื้อปลาสดจากเกษตรกรแปลงใหญ่ 9 คน เป็นผู้เลี้ยง 2 คน ผู้แปรรูปและผู้จำหน่าย 1 คน ผู้แปรรูปอย่างเดียว 6 คน มีการวางแผนการผลิต 6 คน ส่วนที่เหลือ 3 คนไม่มีการวางแผน

แผนการผลิต มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพในระยะเวลา 1 ถึง 10 ปี จำนวน 2 คน 11 ถึง 20 ปี 5 คน และตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป 2 คน ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 และปีที่ 7

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้แปรรูป/ผู้ขายพลาสติกเกี่ยวกับผลของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ต่อเกษตรกร

ผลของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ที่มีต่อเกษตรกร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
1. ทำให้เกษตรกรมีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น	4.44	.52	มาก
2. ทำให้เกษตรกรมีช่องทางการจำหน่ายหลายช่องทาง	4.77	.44	มากที่สุด
3. สามารถเป็นการประกันราคาพลาสติกทั้งการจำหน่ายและแปรรูป	4.66	.50	มากที่สุด
4. ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลาสติกยิ่งขึ้น	4.55	.52	มากที่สุด
5. ทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารของทางราชการมากขึ้น	4.55	.52	มากที่สุด
6. ช่วยให้เกษตรกรสามารถยกระดับราคาสินค้าสูงขึ้น	4.55	.52	มากที่สุด
7. ลดปัญหาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการเลี้ยงและการแปรรูป	4.33	.70	มาก
8. ช่วยให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการเลี้ยงและการแปรรูปได้อย่างถูกต้อง	4.22	.66	มาก
9. เป็นเครื่องช่วยให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมพลาสติก	4.33	.70	มากที่สุด
10. เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ตามความต้องการโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง	4.44	.72	มาก
11. ทำให้เกษตรกรพลาสติกสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ	4.77	.44	มากที่สุด
12. ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในอาชีพนี้ต่อไป	4.22	.44	มาก
13. ทำให้การบริหารจัดการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมพลาสติกเป็นระบบยิ่งขึ้น	4.00	.70	มาก
14. ทำให้เกษตรกรสามารถพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจพลาสติกมากขึ้น	4.66	.50	มากที่สุด
15. เป็นแนวทางส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาไปสู่การเป็นเกษตรกรยุคใหม่ (Smart Farmer)	4.44	.52	มาก
16. ทำให้สามารถลดต้นทุนรวมได้	4.22	.66	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.45	0.14	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามผู้แปรรูปและหรือผู้ขายพลาสติกเห็นว่านโยบายเกษตรแปลงใหญ่มีผลต่อเกษตรกรระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) เมื่อพิจารณารายข้อ ทำให้เกษตรกรมีช่องทางการจำหน่ายหลายช่องทาง และเกษตรกรสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากัน ($\bar{x} = 4.77$) รองลงมาคือ สามารถเป็นการประกันราคาพลาสติกทั้งการจำหน่ายและแปรรูป และทำให้เกษตรกรสามารถพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจพลาสติกมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x} = 4.66$) น้อยที่สุดคือทำให้การบริหารจัดการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมพลาสติกเป็นระบบยิ่งขึ้น ($\bar{x} = 4.00$)

สรุปแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเกษตรแปลงใหญ่

1. บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรพลาสติกและนโยบายเกษตรแปลงใหญ่พลาสติกจังหวัดสมุทรปราการ

- 1) สำนักงานประมงจังหวัด เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน พัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน ขยายตลาดสินค้า ส่งเสริมการรวมกลุ่ม
- 2) สำนักงานสหกรณ์จังหวัด ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและให้ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มการบริหารจัดการแปลงใหญ่และการจัดหาตลาด
- 3) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานบูรณาการกิจกรรมที่หน่วยงานในสังกัด ที่มีแผนงานหรือโครงการดำเนินการในแปลงใหญ่
- 4) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เป็นหน่วยปฏิบัติงานโดยตรง ร่วมกับหน่วยงานอื่น เช่นสำนักงานประมงจังหวัด เน้นการตรวจรับรองฟาร์ม อบรม Biosecurity แจกพันธุ์สัตว์น้ำ
- 5) สำนักงานเกษตรจังหวัด ทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาด มีการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงการตลาด
- 6) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นหน่วยงานสนับสนุน สนับสนุนให้ผู้ประกอบการลงทะเบียนคัดสรร OTOP เพื่อจัดระดับดาวและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามพร้อมจำหน่าย
- 7) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัด สนับสนุนเงินทุนภายใต้โครงการสนับสนุนสินเชื่อ “ตลาดนำการผลิต” และร่วมเป็นคณะทำงานขับเคลื่อนนโยบายเกษตรแปลงใหญ่
- 8) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางบ่อ ทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมการแปรรูปปลาสดและพัฒนาด้านการตลาด
- 9) สำนักงานเกษตรอำเภอบางบ่อ ทำหน้าที่แนะนำส่งเสริมให้ความรู้เทคโนโลยีใหม่ เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงาน ประสานงานและบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 10) องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่แปลงใหญ่ปลาสด สนับสนุนการพัฒนาเส้นทางขนส่งผลผลิต ให้ความสะดวก มีกองทุนเศรษฐกิจให้เกษตรกรกู้ยืมเป็นรายปี โดยไม่มีดอกเบี้ย

2. แนวทางการทำให้นโยบายเกษตรแปลงใหญ่บรรลุเป้าหมายในความคิดเห็นของตัวแทนหน่วยงานราชการ

เกษตรกรปลาสดต้องมีการรวมตัวกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันในการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การบริหารจัดการและการตลาดร่วมกัน ช่วยยกระดับมาตรฐานสินค้าการเกษตร วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและหาแนวทางแก้ไขร่วมกันโดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาเห็นถึงความสำคัญของภาครัฐ และผลักดันกลุ่มจนสามารถเพิ่มรายได้เกษตรกรให้สูงขึ้น

3. นโยบายแปลงใหญ่มีส่วนส่งเสริม อุตสาหกรรมปลาสดในส่วนต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำในความคิดเห็นของตัวแทนหน่วยงานราชการ

ต้นน้ำ : ช่วยให้เกษตรกรมีความรู้การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต การคัดเลือกสายพันธุ์ และสามารถรู้ต้นทุนของตนเองและปรับวิธีการเลี้ยงเพื่อลดต้นทุนการผลิต

กลางน้ำ : มีการส่งเสริมการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด การอบรมให้มีการแปรรูปที่หลากหลาย หน่วยงานราชการมีส่วนพัฒนาการบรรจุหีบห่อ packaging และการตลาด

ปลายน้ำ : มีการแนะนำส่งเสริมนโยบายการตลาดนำการผลิต เพื่อให้มีตลาดรองรับที่แน่นอน การประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมการรับรู้ให้ผู้บริโภครู้จักพลาสติกบางบ่อ

4. ปัญหาและอุปสรรคของนโยบายแปลงใหญ่ในความคิดเห็นของตัวแทนหน่วยงานราชการ

- 1) ด้านเกษตรกร เกษตรกรบางรายไม่เห็นความสำคัญ ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์อย่างแท้จริงของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า การรวมกลุ่มแบบหลวมๆ เพื่อสิทธิประโยชน์
- 2) ด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์พลาสติก การคัดและอนุรักษ์สายพันธุ์ไม่เป็นแนวทางเดียวกัน การตรวจรับรองฟาร์มไม่ได้ทำให้ราคาซื้อขายในประเทศแตกต่างกัน ขาดการแปรรูปผ่านมาตรฐาน
- 3) ด้านการตลาด มีผลผลิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ไม่สามารถทำให้ผู้บริโภคเห็นความแตกต่างพลาสติกในพื้นที่และจากแหล่งอื่น
- 4) ด้านการบริหารจัดการ หน่วยงานต่าง ๆ และเกษตรกรยังไม่บูรณาการในการทำงานร่วมกัน ขาดการประชาสัมพันธ์ลักษณะเด่นของพลาสติกในพื้นที่

5. แนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมการผลิตตามความคิดเห็นของตัวแทนหน่วยงานราชการ

ควรส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาแปลงใหญ่อุรักษ์พลาสติกบางบ่อให้ประสบความสำเร็จ สร้างอัตลักษณ์พลาสติกบางบ่อ ให้แตกต่างจากแหล่งผลิตอื่น

แนวทางพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงและแปรรูปพลาสติกให้สอดคล้องกับนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ในอันที่จะทำให้พลาสติกมีความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อหาทางพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงการแปรรูปที่จะทำให้สามารถสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันดังนี้

ตารางที่ 7 ประเด็นและแนวทางพัฒนาศักยภาพสอดคล้องกับนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่

ประเด็นพัฒนา	แนวทางพัฒนาศักยภาพ
ลดต้นทุนการผลิต	1. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ นำเอาการบริหารจัดการและเทคโนโลยีมาใช้ 2. ลงทุนวางท่อน้ำจากแหล่งธรรมชาติเข้าสู่บ่อ ปรับสภาพน้ำ หรือ กักเก็บน้ำไว้ก่อนเลี้ยง 3. จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการลดต้นทุน
เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	1. ส่งเสริมสมาชิกคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ที่สมบูรณ์และเพาะพันธุ์ลูกปลาเพื่อจำหน่ายสมาชิก 2. ปรับปรุงและปรับสภาพบ่อเลี้ยง เป็นการบำบัดตะกอนและสารอินทรีย์ที่ตกค้างสะสม 3. การอนุบาลลูกพลาสติกก่อนการปล่อยลงบ่อเลี้ยงโดยตรง เพื่อเพิ่มอัตราการรอดของลูกปลา 4. ให้ความรู้ในด้านการเพาะเลี้ยงลูกปลาให้มีอัตราการรอดมากขึ้น
พัฒนาคุณภาพ	ให้คำแนะนำในเรื่องการวางแผนธุรกิจที่ถูกต้อง 1. ส่งเสริมการรับรองมาตรฐานฟาร์ม GAP และการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI ให้ความรู้และคำแนะนำให้เกษตรกรต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ เงื่อนไขของมาตรฐาน

ตารางที่ 7 ประเด็นและแนวทางพัฒนาศักยภาพสอดคล้องกับนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ต่อ)

ประเด็นพัฒนา	แนวทางพัฒนาศักยภาพ
การตลาด	1. ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้บริโภคทราบถึงความแตกต่างของพลาสติกบางบ่อเทียบกับแหล่งอื่น 2. ระบุการรับรองมาตรฐาน GAP, GI ฮาลาล และ ออ. บนหีบห่อผลิตภัณฑ์ 3. มีศูนย์การเรียนรู้และการจำหน่ายพลาสติกแปรรูป 4. เกษตรกรต้องมีการตรวจสอบราคาพลาสติกก่อนจำหน่ายแทนการขายให้ผู้รับซื้อรายเดิม
การบริหารจัดการ	1. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ทดแทนเกษตรกรอายุมาก 2. ส่งเสริมเกษตรกรที่เป็นสมาชิกบางคนสามารถที่จะพัฒนาเป็นเกษตรกรยุค 4.0 ได้ 3. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เห็นผลจากการรวมกลุ่มเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน 4. ภาครัฐที่ให้ความสนับสนุนควรมีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจนไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

สรุป อภิปรายผลการศึกษา

สรุป

การพัฒนาตามโครงการเกษตรแปลงใหญ่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการ และภาครัฐ จะต้องกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ปัญหาของเกษตรกรปัจจุบัน คือ สายพันธุ์พลาสติก การเลี้ยงแต่ละรอบมีระยะเวลานาน พลาสติกเติบโตช้า ขนาดพลาสติกแต่ละบ่อยังไม่ได้มาตรฐาน แนวทางแก้ไข ในตอนต้นน้ำและกลางน้ำ ได้แก่ เกษตรกรควรคัดเลือกพันธุ์ปลาที่เลี้ยง หรือซื้อจากผู้ขายที่น่าเชื่อถือ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน การกักขังดอกเบี๋ยต่ำ ภาครัฐควรผลักดันด้านเพิ่มผลผลิต การยกระดับมาตรฐาน การตรวจรับรอง ในตอนปลายน้ำ ได้แก่ การประกันราคา

การดำเนินการโครงการเกษตรแปลงใหญ่มีการลดต้นทุนในการผลิตต่อกิโลกรัมลดลงร้อยละ 22.19 ต้นทุนในการผลิตต่อไร่ลดลงร้อยละ 13.22 ประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.53 และอัตราการรอดของลูกปลาเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 41.30 ด้านคุณภาพ เกษตรแปลงใหญ่ทุกแปลงได้รับการรับรอง GAP การตลาด มีการจำหน่ายในตลาด และผ่านออนไลน์ กำลังเป็นที่นิยมของผู้บริโภค

โครงการเกษตรแปลงใหญ่ยังไม่มีผลลัพธ์เป็นรูปธรรม ลดต้นทุนเลี้ยงพลาสติกทำได้ยาก เพราะเลี้ยงแบบธรรมชาติส่วนใหญ่ ถ้าสามารถกู้เงินอัตราดอกเบี้ยต่ำได้จะทำให้มีเงินทุนหมุนเวียน หากบรรลुวัตถุประสงค์จะมีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง การกำหนดมาตรฐานยังกระทำไม่ได้ยาก ผู้แปรรูปมีกรรมวิธีที่แตกต่างกัน เช่น การกำหนดความเค็ม ระยะเวลาการตากแดด หากจะทำให้เป็นมาตรฐานต้องมีการรวมตัวกันหรือจัดตั้งเป็นคณะกรรมการเพื่อพิจารณาตัดสินรสชาติของพลาสติกเกณฑ์เดียวกัน

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่า การรวมกลุ่มเกษตรกรทำให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมื่อพบข้อบกพร่องหรือผิดพลาดจะได้ช่วยกันแก้ไขและปรับปรุง สอดคล้องกับการศึกษาของ จินดา ขลิบทอง และคณะ (2555) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการเกษตร แบบพึ่งพาตนเองเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ทั้งความรู้ ด้านการประกอบอาชีพและความรู้ด้านการดำรงชีวิตประจำวัน

สมาชิกแปลงใหญ่บางคนสามารถที่จะพัฒนาเป็นเกษตรกรยุค 4.0 ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชษฐา ดวงสุวรรณ (2560) ที่ว่ากลุ่มเกษตรกรมีการเลี้ยงปลาสดที่ตกทอดจากบรรพบุรุษและใช้ภูมิปัญญาผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณราย แสงวิเชียรและคณะ (2561) ที่ว่าการรวมกลุ่มทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน แหล่งข้อมูลความรู้ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพิ่มศักยภาพการต่อรอง และลดต้นทุนการผลิต สำหรับข้อค้นพบที่สำคัญ ได้แก่ นโยบายเกษตรแปลงใหญ่จะทำให้เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งในด้านการเจรจาต่อรองทั้งกับภาครัฐและภาคเอกชนอื่นจะนำไปสู่การสร้างรายได้เปรียบแข่งขันในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลงานวิจัย พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนานโยบายเกษตรแปลงใหญ่ ปลาสดจังหวัดสมุทรปราการในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. จากผลการประชุมกลุ่มย่อยเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานตามนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ประการหนึ่งคือ ความล่าช้าในการดำเนินงานตามโครงการ จึงควรมีการนำกลยุทธ์การบริหารจัดการโครงการ เช่น กำหนดตัวชี้วัดความก้าวหน้าหรือความสำเร็จของการดำเนินงานของโครงการ มีการประเมินติดตามผลอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง

2. การสนับสนุนแหล่งเงินทุนก็ยังคงเป็นข้อจำกัดเป็นสิ่งตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรรายย่อยได้เป็นอย่างดี หากแต่ควรมีระบบและกลไกทำให้การกู้ยืมเงินมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ จัดความล่าช้าหรือสนองตอบกลุ่มของตน โดยยึดประโยชน์ของชุมชนและส่วนรวมเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะแผนยุทธศาสตร์พัฒนาปลาสด

1. ภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญสนับสนุนทางด้านวิชาการกับกลุ่มเกษตรกรในเกษตรแปลงใหญ่ด้านข้อมูลเกี่ยวกับปลาสดเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนและตัดสินใจ การผลิต การแปรรูป การจำหน่าย เทคนิคและวิธีการสมัยใหม่ที่ใช้ในการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ปลาสด การเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาบรรจุภัณฑ์

2. จัดให้มีแหล่งความรู้ด้านนโยบายและแผนธุรกิจให้กับกลุ่มเกษตรกรในเกษตรแปลงใหญ่ เพื่อสะดวกในการขอรับความสนับสนุนและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนนำมาพัฒนาการเลี้ยงและแปรรูปปลาสด จัดทำเว็บไซต์กลางประชาสัมพันธ์ปลาสดจังหวัดสมุทรปราการไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ ธีระพงษ์. (2561). นโยบายแปลงใหญ่กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน. การประชุมวิชาการระดับชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2560, *อนาคตเศรษฐกิจไทยปี 61 รอดหรือซบเซา* (หน้า 49-64). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). *การส่งเสริมการผลิตแปลงใหญ่ตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวง*

และสหกรณ์. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2562, จากกรมส่งเสริมการเกษตร เว็บไซต์ :

<https://ssnet.doae.go.th/wp-content/uploads/2015/04/doc21.doc>

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). ระบบสารสนเทศแปลงใหญ่ ปี 2559-2562, สืบค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม 2562, จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เว็บไซต์ :

<https://cofarm.doae.go.th/graph/Dashboard1dsb.php>

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทะ. (2559). ถอดบทเรียนการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ กรณี : แปลงใหญ่ ต้นแบบ (ข้าว) อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2562, จากสำนักงานส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร เว็บไซต์ : <http://www.agriman.doae.go.th>

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). เกษตรแปลงใหญ่. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2562, จากสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เว็บไซต์ :

<https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

คณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่. (2559). คู่มือการดำเนินงาน ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2562, จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เว็บไซต์ : <https://www.opsmoac.go.th/satun-manual>

ชนนิภา ทองรอด, สัจจา บรรจงศิริ, และบำเพ็ญ เขียวหวาน. (2561). แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยา จังหวัดสิงห์บุรี. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 (หน้า 1843-1855). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2562, จาก เว็บไซต์ : <https://sac.kku.ac.th/kmsac/research/r18.pdf>

เชษฐา ดวงสุวรรณ, ปฎิภาณ สุทธิกุลบุตร, ปราโมช ศีตะโกเศศ และชนกันต์ จิตมนัส. (2560). การจัดการเรียนรู้ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลา: กรณีศึกษา เกษตรกรผู้ปลาในกระชัง ในแม่น้ำปิง อำเภอโดยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2560 (หน้า 1256-1266). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธนกร กลิ่นนาค. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการนาแปลงใหญ่: กรณีศึกษา กลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ จังหวัดชัยนาท (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรรณราย แสงวิเชียร, มรกต กำแพงเพชร, แววมยุรา คำสุข, บรรเจิดศักดิ์ สันหมักดี, ชรินทร์ งามกมล, และกันต์ติภมาฐ รัตนปริญญาณกุล. (2561). แผนธุรกิจเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ปลาสดแปรรูปตามความต้องการของผู้บริโภค. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 10(1), 191-206.

ภรภัทร บัวพันธ์, นิพนธ์ โชะเฮง และณัฐพงษ์ บุญเหลือ. (2561). การนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ. วารสารวิจัยและพัฒนาวิทยาลัยการณ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13(3), 86-98.